

даних, в якій будуть зосереджені відомості про всі осіб, притягнутих до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Також вводиться положення, згідно з яким кошти та інше майно, отримані в результаті вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації за рішенням суду у встановленому законом порядку, а вартість незаконно отриманих послуг та пільг – стягненню на користь держави.

Документом пропонується також внести зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінально-процесуальний кодекси, передбачивши адміністративну відповідальність за адміністративні корупційні правопорушення і посилення відповідальності за злочини у сфері службової діяльності, зокрема, ввести кримінальну відповідальність за злочини, вчинені службовими особами, які працюють юридичними особами приватного права, що фінансуються за рахунок державного, місцевого бюджету¹.

І, нарешті, третя модель - модель дій відповідних органів влади у разі фіксації відхилень від бажаної моделі, моделі легітимної економіки, ідентифікується переважно процесуальним законодавством, що регулює діяльність правоохоронних і судових органів.

Представлення процесу декриміналізації економіки у вигляді зазначених моделей є достатньо продуктивним для подальших наукових досліджень в галузі вдосконалення господарського механізму. Зокрема, необхідно забезпечити повноту і несуперечливість нормативної моделі, а також відповідність цій (першій) моделі другій моделі - моделі дій з криміналізації економіки (посягань на охоронювані правом економічні інтереси).

УДК 351.863:338.434 (477)

О.І. Зуєва

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ
БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Досліджено роль чистого доходу у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Розроблено рекомендації щодо удосконалення процесу формування чистого доходу для забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств.

Ключові слова: *фінансова безпека підприємств, управління, рівні фінансової безпеки, фінансова стійкість.*

---

¹ <http://news.dt.ua/articles/71673>

Исследовано роль чистого дохода в формировании финансовой безопасности сельскохозяйственных предприятий. Разработаны рекомендации относительно усовершенствования процесса формирования чистого дохода для обеспечения финансовой безопасности аграрных предприятий.

Ключевые слова: *финансовая безопасность предприятия, управление, уровни финансовой безопасности, финансовая устойчивость.*

The role of income in forming of financial safety of agricultural enterprises is investigated. The proposals that may enhance the process of forming and division of income for providing of financial safety of agrarian enterprises are developed.

Key words: *financial security of the enterprise, management, levels of financial security, financial stability.*

Актуальність дослідження. Економічні реалії переконують, що перспективи економічного росту сільськогосподарських підприємств істотно залежать від сформованості рівня їх фінансової безпеки. Удосконалення відповідно до сучасних умов процесів організації фінансової безпеки у сільськогосподарських підприємствах набувають виняткового значення.

Управління фінансовою безпекою органічно входить в загальну систему управління безпекою підприємства, являючи найважливішу його функціональну підсистему, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно в фінансовій сфері його діяльності.

Мета управління фінансовою безпекою підприємства – реалізація її головного фінансового інтересу і основних задач функціонування.

Управління фінансовою безпекою підприємства як управляюча система характеризується наявністю об'єктів певних і суб'єктів управління. При побудові загальної системи цього управління його об'єктом виступає фінансова діяльність підприємства в цілому.

Постановка проблеми. Забезпечення фінансової безпеки підприємства є важливим чинником його стабільного функціонування. Основними задачами фінансової безпеки на підприємстві: є забезпечення стійкого розвитку підприємства; стійкості грошових розрахунків і основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізація негативних дій фінансових криз; ефективний розподіл, використання і контроль за грошовими потоками підприємства; найбільш оптимальне для підприємства залучення і використання різних джерел фінансування.

Дані задачі повинні вирішувати керівництво і менеджери підприємства в цілях забезпечення безпечного і ефективного функціо-

нування не лише елементів фінансової системи підприємства, але і всіх взаємозв'язаних з нею елементів управління підприємством.

Умовою сталого розвитку фінансово-економічної діяльності сільськогосподарського підприємства є ефективність використання фінансових ресурсів. Необхідність дослідження шляхів підвищення ефективності використання фінансових ресурсів обумовлюється пошуком варіантів раціонального прийняття управлінських рішень. Насамперед, це проявляється в оцінці здатності даного господарюючого суб'єкта до сталого розвитку фінансово-економічної діяльності на основі самофінансування, раціональності залучення позиченого капіталу; забезпечення умов прискорення оборотності фінансових ресурсів; обґрунтування оптимальної потреби фінансових ресурсів за умови мінімізації рівня ризику.

Теоретичний аналіз досліджень. Розкриттю сутності та ролі, управлінню фінансової безпеки в аграрній сфері присвячені напрацювання таких визнаних вчених, як О.Барановського, В.Борисової, О.Василика, В.Гейця, Горячева К.С., О.Гудзь, М.Дем'яненка, М.Кропивка, П.Лайка, М.Маліка, О.Могильного, П.Саблука, П.Стецюка, А.Чупіса та ін.

Актуальність формування наукових положень управління фінансовою безпекою підприємства зумовили вибір теми роботи, визначили мету та завдання.

Мета статті. Автором пропонується дослідження фінансової безпеки підприємства здійснювати на підставі найбільш оптимального для підприємства залучення і використання різних джерел фінансування, системи показників фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу. Автором пропонується здійснювати регресійний аналіз залежності чистого доходу господарюючого суб'єкта від обсягу власних і позичених джерел фінансування. В якості інформаційної бази використовувалася фінансова звітність підприємств Марківського, Новоайдарського, Станично-Луганського районів Луганської області.

В основі регресивного аналізу лежить побудова кореляційної моделі (рівняння регресії), що відображає механізм зв'язку результативної ознаки (чистого доходу - Y) з факторними ознаками: обсягом власного (X_5) і позиченого капіталу (X_6). Складовими чистого доходу виступають чистий прибуток (X_4) і амортизаційні відрахування (X_3).

Особливо актуальною є оптимізація структури капіталу господарюючого суб'єкта в контексті обмежених фінансових ресурсів і можливостей їхнього використання. Під структурою капіталу розумі-

ється співвідношення між власними і позиченими джерелами фінансових ресурсів, використовуваними господарським суб'єктом у процесі своєї діяльності.

Як узагальнюючий показник ефективності використання фінансових ресурсів пропонується показник ресурсовіддачі (X_7), розрахований як відношення фактичного значення чистого доходу (Y) до величини необоротних активів (X_1) і оборотних активів (X_2).

Для розробки моделі управління чистого доходу рекомендується метод регресійного аналізу. Із всіх рівнянь регресії, що виражають функціональну залежність результативного і факторного показників, найбільш точною виявилася модель, побудована на основі лінійної регресії. За допомогою цього методу були отримані рівняння, що характеризують функціональну залежність чистого доходу від виділених факторних показників.

Побудові моделі регресивного аналізу передували збір і обробка інформації на сільськогосподарських підприємствах Луганської області. На наступному етапі проводилася побудова рівняння регресії залежності чистого доходу від обсягу власних і позичених джерел коштів. При цьому використовувалися стандартні програми регресійного аналізу. У результаті математичної обробки була отримана лінійна модель із факторами впливу.

Для підприємств Марківського району зв'язок між чистим доходом, обсягом власного і позиченого капіталу виражається рівнянням прямої, що має такий вигляд:

$$Y_1 = -125,944 + 0,264 X_5 + 0,025 X_6,$$

де Y_1 - теоретичне значення чистого доходу,

X_5 - розмір власного капіталу,

X_6 - розмір позикового капіталу.

Підставивши в ці рівняння контрольні значення власного капіталу (X_5) і позиченого капіталу (X_6), знаходимо для всіх підприємств теоретичні значення чистого доходу.

Двохфакторну модель чистого доходу може бути використано для прогнозування цього показника. З порівняння варіантів, за рахунок якого капіталу (власного чи позиченого) підприємство ефективніше, з меншими витратами досягне збільшення чистого доходу можна зробити висновок, що доцільне це зробити за рахунок нарощування власного капіталу.

На цій методичній основі можливе прогнозування росту чистого доходу за рахунок змін у власному і позиченому капіталу по сільськогосподарським підприємствам інших районів Луганської області.

Приймати управлінські рішення по ефективному використанню фінансових ресурсів підприємств пропонується на основі алгоритму, розробленого за результатами аналізу взаємозв'язків у системі обраних результативного і факторного показників.

Запропонована методика побудови алгоритму містить у собі кілька етапів. На першому етапі здійснюється первинна обробка даних, отриманих у ході спостереження за підприємствами з метою визначення однорідних середніх груп (або груп). Якщо результати першого етапу покажуть однорідність масиву даних спостережень, то можлива розробка єдиного для всіх аналізованих підприємств алгоритму управління. У протилежному випадку для кожної групи однорідних підприємств варто розробити свої алгоритми управління.

Для розробки алгоритму управління пропонується використати два економіко-математичних методи - метод кореляції і метод регресійного аналізу. Кореляційний аналіз дозволяє виділити існуючі взаємозалежності між різними показниками фінансового стану підприємства і визначити їх напрямок. З метою застосування методу регресійного аналізу варто обґрунтувати вибір результативного показника. Кінцевий фінансовий результат можна охарактеризувати за допомогою показника чистого прибутку, що легко одержати з даних фінансової звітності підприємства.

Чистий прибуток служить джерелом поповнення власного капіталу, а його величина виражає максимальні можливості збільшення власного капіталу за рахунок використання прибутку. У той же час чистий прибуток є джерелом виплати дивідендів акціонерам або доходів власникам підприємств інших, чим акціонерна, організаційно-правових форм, тому чистий прибуток характеризує максимально можливий рівень доходів власників. Крім того, чистий прибуток може служити джерелом фінансування соціальної інфраструктури і додаткової оплати праці персоналу.

Таким чином, у чистому прибутку сполучаються інтереси всіх суб'єктів, пов'язаних з діяльністю підприємства. Однак, будучи абсолютним показником, обсяг чистого прибутку не може характеризувати порівняльну ефективність виробничо-господарської діяльності, у тому числі і ефективність управління фінансовими ресурсами. Тому як результативний показник варто розглядати чистий прибуток, отриманий на вкладений власний капітал, тобто рентабельність власного капіталу.

Рентабельність власного капіталу перебуває в прямого зв'язку з ефективністю управління фінансовими ресурсами. Вона прямо зале-

жить від дії фінансового важеля і вартості позичених коштів. Ця залежність виглядає в такий спосіб: чим вище частка позичених коштів у капіталі при відносно низькій в порівнянні з економічною рентабельністю вартістю позичених коштів, тим вище рентабельність власного капіталу. У той же час для низькорентабельних і тим більше збиткових підприємств залежність буде зворотною, тобто, чим вище буде частка позичених коштів, тим нижче буде рентабельність власного капіталу. Таким чином, по рентабельності власного капіталу можна судити про ефективність управління фінансовими ресурсами, правильність вибору джерел фінансування.

Однак, як показав аналіз, не представляється можливим виробити для всіх підприємств єдину модель управління рентабельністю власного капіталу на основі зміни структури джерел фінансування. Це пов'язане з тим, що рентабельність власного капіталу є багатофакторним показником, на нього впливають такі фактори, як економічна рентабельність, рентабельність витрат, рентабельність продажів, оборотність активів.

Для сільськогосподарських підприємств в умовах ринкової економіки більше актуальним є управління фінансовими ресурсами, настроєне насамперед на досягнення фінансової стабільності, що і повинно бути критерієм правильності рішень з вибору джерел фінансування і відповідності структури джерел структури активів підприємства.

Таким чином, для оцінки ефективності самофінансування в умовах ринкової економіки пропонується використати показник ліквідності балансу. Із всіх існуючих варіантів показників ліквідності для оцінки ефективності самофінансування і побудови моделі управління фінансовими ресурсами найбільше доцільно використати показник поточної ліквідності, тому що він є одним із критеріїв оцінки задовільної структури бухгалтерського балансу підприємств.

Вибравши як результативний показник коефіцієнт поточної ліквідності, разом з тим доцільно проаналізувати його взаємозв'язок і взаємозв'язок факторних показників з рівнем рентабельності власного капіталу. Система самофінансування повинна бути настроєна на забезпечення фінансової стабільності і використання можливостей для підвищення рентабельності власного капіталу тими підприємствами, які мають для цього можливості.

Структура балансу признається незадовільною, якщо коефіцієнт поточної ліквідності має значення менш 2, однак господарська прак-

тика показує, що нормальним може вважатися значення цього коефіцієнта в межах від 1 до 2. Орієнтиром для оптимізації показника рентабельності власного капіталу може служити ставка по банківських депозитах по строках, рівних за тривалістю періоду аналізу. Однак у цей час в умовах ринкової економіки такий орієнтир мало прийнятний, тому що спостерігається істотний відрив ставок банківських депозитів від рентабельності реального сектора економіки і для більшості підприємств нереальним представляється досягнення такого рівня рентабельності. У цьому випадку орієнтиром може служити середньогалузева рентабельність і рентабельність власного капіталу найбільш прогресивних підприємств у галузі.

На наступному етапі побудови моделі управління фінансовими ресурсами необхідно виявити фактори, що найбільше впливають на результативний показник. Це завдання може бути вирішене на основі використання методу кореляції. Аналіз взаємозв'язків факторних показників з результативними дозволяє виділити фактори, що найбільш впливають на рентабельність власного капіталу і коефіцієнт поточної ліквідності

Використана література:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). – К.: Національний торговельно-економічний університет, 2004. – 759 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. К.: Ника-центр, Эльг, 2004. – 784 с.
3. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – К.: ДУ інститут економіки і прогнозування НАН України, 2006. – 16 с.
4. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
5. Гудзь О. Є. Діагностика економічних можливостей агроформувань щодо забезпечення фінансової безпеки в кризових деформаціях / О. Є. Гудзь // Зб. наук. пр. Подільського державного аграрно-технічного університету / за ред. М. І. Бахмача. – Кам'янець-Подільський, 2009. – Вип. 17; Т. 2. – 744 с.
6. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. / М. І. Камлик. – К.: Атіка, 2005.